

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2006/76
Karar Sayısı : 2008/142
Karar Günü : 18.9.2008
R.G. Tarih-Sayı :23.12.2008-27089

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN MAHKEME: Kartal 2. Aile Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 3.12.2001 günlü, 4722 sayılı Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 10. maddesinin Anayasa'nın 10., 41. ve 90. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Bakılmakta olan boşanma davasında itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

3.12.2001 günlü, 4722 sayılı Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 10. maddesi şöyledir:

"Türk Medenî Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten önce evlenmiş olan eşler arasında bu tarihe kadar tâbi oldukları mal rejimi devam eder. Eşler Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak bir yıl içinde başka bir mal rejimi seçmedikleri takdirde, bu tarihten geçerli olmak üzere yasal mal rejimini seçmiş sayılırlar.

Türk Medenî Kanununun yürürlüğe girmesinden önce açılmış olan boşanma veya iptal davaları sonuçlanıncaya kadar eşler arasında tâbi oldukları mal rejimi devam eder. Dava boşanma veya iptal kararıyla sonuçlanırsa, bu mal rejiminin sona ermesine ilişkin hükümler uygulanır. Davanın redle sonuçlanması hâlinde eşler, kararın kesinleşmesini izleyen bir yıl içinde başka bir mal rejimi seçmedikleri takdirde, Kanunun yürürlük tarihinden geçerli olmak üzere yasal mal rejimini seçmiş sayılırlar.

Şu kadar ki eşler, yukarıdaki fıkralarda öngörülen bir yıllık süre içinde mal rejimi sözleşmesiyle yasal mal rejiminin evlenme tarihinden geçerli olacağını kabul edebilirler.

Yukarıdaki hükümler uyarınca mal birliği veya mal ortaklığı rejiminin yasal mal rejimine dönüşmesi hâlinde, Türk Kanunu Medenîsinin ilgili mal rejiminin sona ermesine ilişkin hükümleri uygulanır."

B- Dayanılan ve İlgili Görülen Anayasa Kuralları

Başvuru kararında Anayasa'nın 10., 41. ve 90. maddelerine dayanılmış, 2. maddesi ise ilgili görülmüştür.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Tülay TUĞCU, Haşım KILIÇ, Sacit ADALI, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Mustafa YILDIRIM, Cafer ŞAT, A. Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK ve Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün katılımlarıyla yapılan ilk inceleme toplantısında, öncelikle uygulanacak kural konusu üzerinde durulmuştur.

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 28. maddesine göre, bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık savının ciddi olduğu kanısına varırsa, bu hükmün iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmaya yetkilidir. Ancak, bu kurallar uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için, elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması ve iptali istenen kuralın o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak yasa kuralları ise, davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz etki yapacak nitelikteki kurallardır.

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 1.1.2002 tarihinden önce açılan boşanma davasında, davanın devamı sırasında ve boşanma veya iptal kararıyla sonuçlanması halinde eşlerin tâbi oldukları mal rejimini, 4722 sayılı Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 10. maddesinin ikinci fıkrasının birinci ve ikinci tümcelerini uygulayarak belirleyecektir. Bu Kanun'un birinci fıkrası, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önce evlenen eşler arasındaki mal rejimine; ikinci fıkrasının üçüncü tümcesi, boşanma davasının redle sonuçlanması halinde eşler arasındaki mal rejimine; üçüncü fıkrası, eşlerin mal rejimi sözleşmesi yaparak, mal rejiminin evlenme tarihinden itibaren geçerli olacağını kabul edebileceklerine; dördüncü fıkrası ise 4722 sayılı Kanun'un 10. maddesi uyarınca mal birliği ve mal ortaklığı rejiminin yasal mal rejimine dönüşmesi halinde Türk Kanunu Medenisi'nin ilgili mal rejiminin sona ermesiyle ilgili hükümlerinin uygulanacağına ilişkin düzenlemeler içermektedir. Buna göre 3.12.2001 günlü, 4722 sayılı Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 10. maddesinin, birinci fıkrasının, ikinci fıkrasının üçüncü tümcesinin, üçüncü fıkrasının ve dördüncü fıkrasının, itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu kurallara ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE; dosyada eksiklik bulunmadığından aynı Kanun'un 10. maddesinin ikinci fıkrasının birinci ve ikinci tümcelerinin esasının incelenmesine, 30.5.2006 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralı, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Başvuru kararında, aile hukuku ile ilgili olaylar ve hukuki sonuçlarının kamu düzeni ile ilgili olduğu; tarafların 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenen mal rejimlerinin içeriklerinde diledikleri değişikliği yapabilme serbestilerinin bulunmadığı ve mal rejimlerinin beklenen hak niteliğinde olmaları nedeniyle ancak eşlerin boşanmaları halinde uygulanabilecekleri ve bu nedenle 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda yer alan yasal mal rejimi ile ilgili düzenlemelerin 4722 sayılı Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 2., 3. ve 4. maddeleri uyarınca geçmişe etkili olması gerektiği belirtilerek itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 10., 41. ve 90. maddelerine aykırılığı ileri sürülmektedir.

Mal rejimi, eşlerin evlilik birliğinden önce ve/veya evlilik birliği devam ederken sahip oldukları mal varlıkları üzerindeki hak ve yükümlülüklerini, sorumluluklarını ve sona erme halinde mal varlığı değerlerinin akıbetini düzenleyen kurallar bütünüdür. 4722 sayılı Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 10. maddesinin ikinci fıkrasının birinci ve ikinci tümceleriyle 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önce açılmış olan boşanma veya iptal davaları sonuçlanıncaya kadar eşler arasında 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi gereğince tabi oldukları mal ayrılığı, mal birliği veya mal ortaklığı rejiminin devam edeceği, davanın boşanma veya iptal kararıyla sonuçlanması halinde bu mal rejiminin sona ermesine ilişkin hükümlerin uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, başvuru kararında itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 10., 41. ve 90. maddelerine aykırılığını ileri sürmekte ise de, 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesi ileri sürülen gerekçelerle bağlı olmadığından, itiraz konusu kural ilgili görülen Anayasa'nın 2. maddesi yönünden de incelenmiştir.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

"Hukuk güvenliği ilkesi", hukuk devletinde uyulması zorunlu olan temel ilkelerden birini oluşturmaktadır. Anayasada öngörülen temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının ve insan haklarının yaşama egemen kılınmasının önkoşulu olan hukuk güvenliği ilkesi, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar.

Hukuk devletinin gereği olan hukuk güvenliğini sağlama yükümlülüğü, kural olarak yasaların geriye yürütülmemesini gerekli kılar. "Yasaların geriye yürümezliği ilkesi" uyarınca yasalar, kamu yararı ve kamu düzeninin gerektirmesi, kazanılmış hakların korunması, mali hakların iyileştirilmesi gibi ayırsız durumlar dışında ilke olarak yürürlük tarihlerinden sonraki olay, işlem ve eylemlere uygulanmak üzere çıkarılırlar. Yürürlüğe giren yasaların geçmişe ve kesin nitelik kazanmış hukuksal durumlara etkili olmaması hukukun genel ilkelerindendir.

Yasa koyucu, yasaların geriye yürümezliği ilkesinin gereği olarak, 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun yürürlüğe girmesinden önce açılmış olan boşanma veya iptal davaları sonuçlanıncaya kadar eşler arasında tâbi oldukları mal rejiminin devam edeceğini, davanın boşanma veya iptal kararıyla sonuçlanması halinde bu mal rejiminin sona ermesine ilişkin hükümlerin uygulanacağını kabul etmiştir.

Özel hukuktaki yasal düzenlemelerin kamu düzeninden sayılmaları, bu düzenlemelerin toplumun her yönden genel çıkarlarını koruyan hükümlerden oluşması koşuluna bağlıdır. Bu nedenle kamu düzeninden olan yasal düzenlemeler, tarafların aksini kararlaştıramayacağı emredici hukuk kurallarından oluşur. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda mal rejimi ile ilgili konularda tarafların sözleşme özgürlüğüne bir takım sınırlamalar getirilmiş olmakla birlikte, Kanun'un 215., 221., 223., 227., 237., 238., 239., 240., 253., 254., 255., 258., 259., 260., 276. ve 277. maddeleri, eşlerin mal rejimlerinin içeriğinde yapabilecekleri değişikliklerle ilgili hükümler içermektedir. Bu nedenle 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun eşlerin Kanun'da belirtilen mal rejimlerinden dilediğini seçebilmelerine ve mal rejimlerinin içeriğinde değişiklik yapabilmelerine olanak tanıyan düzenlemeleri ile toplumun; dünya görüşü, evlilik ve parasal konulardaki düşünceleri, evlilikten beklentileri, ihtiyaç ve arzuları birbirinden tamamen farklı olan bireylerden ve bu bireylerin oluşturduğu değişik aile tiplerinden meydana gelmesi nedeniyle, yasal mal rejimi olarak öngörülecek tek bir mal rejiminin bütün aile tiplerinin ihtiyaçlarını karşılayamayacağı, tanınmış olan sözleşme hürriyeti ve kazanılmış haklar gerçeği karşısında, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun yasal mal rejimiyle ilgili hükümlerinin geriye yürütülmesinin kamu düzeni ile ilgili olduğu söylenemez.

Beklenen hak, eski yasa zamanında henüz tüm sonuçlarıyla doğmamış bulunan fakat doğması olasılık içinde olan haktır. Bir hakkı doğuran olayın eski yasa zamanında ortaya çıkması, hatta hakkı oluşturan öğelerden bir kısmının da eski yasa zamanında oluşması mümkündür. Fakat hak tüm sonuçlarıyla doğmamışsa, bunu doğuran olay eski yasa zamanında ortaya çıksa dahi bu olaya yeni yasa hükümleri uygulanır. Yönetim, yararlanma, sorumluluk, mülkiyet ve paylaşım kurallarından oluşan ve evliliğin genel hükümleri arasında yer alan mal rejimi, eşler arasında evlenme anından itibaren hüküm ifade etmeye başlar. Bu nedenle eşler evlendikleri andan itibaren mal rejimi kurallarına tabi olurlar. Bu kurallar arasında boşanma ile birlikte sona eren mal rejiminde malların nasıl tasfiye edileceği de yer almaktadır. Boşanma davası sonunda verilen boşanma kararının kesinleşmesiyle hüküm ifade etmeye başlayan olay, mal rejimi değil, evlenme ile hüküm ifade etmeye başlayan mal rejiminin hükümlerinden biri olan tasfiye sürecidir. Bu nedenle mal rejimine ilişkin hakların beklenen hak niteliğinde oldukları da söylenemez.

Anayasa'nın 7. maddesinde yasama yetkisinin Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisine ait olduğu ve bu yetkinin devredilemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda yasa koyucunun takdir hakkını 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda yer alan yasal mal rejimine ilişkin hükümlerin geçmişe yürümeyi gerektirecek ayırık durumlar dışında geçmişe etkili olarak uygulanmaması yönünde kullanmasının hukuk devletine aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

Anayasa'nın 10. maddesinde *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."* denilerek eşitlik ilkesine yer verilmiş, ayrıca Anayasa'nın 41. maddesinin

birinci fıkrasında ailenin Türk toplumunun temeli olduğu ve eşler arasında eşitliğe dayandığı belirtilerek eşitlik ilkesinin eşler arasında da geçerli olduğu vurgulanmıştır. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Yasa önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

Yasaların ve yasalarla getirilen kuralların genel olması, hukuk devleti ve yasa önünde eşitlik ilkelerinin bir sonucudur. Yasaların genelliğinden anlaşılan, belli kişileri hedef almayan, özel bir durumu gözetmeyen, önceden saptanıp soyut biçimde herkese uygulanabilecek kurallar içermesidir. Buna göre yasa kurallarının her şeyden önce genel nitelikte olması, herkes için objektif hukuki durumlar yaratması ve aynı hukuki durumda bulunan kişilere ayırım gözetilmeksizin uygulanabilir olması gerekir. Bu anlamda itiraza konu kuralla 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önce boşanma davası açan eşler arasında ayırım yapan bir düzenleme getirilmediği, her iki eşe de eşit haklar tanınarak objektif hukuki durumlar yaratıldığı görülmektedir.

Bu nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2., 10. ve 41. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

İtiraz konusu kuralın Anayasa'nın 90. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

VI- SONUÇ

3.12.2001 günlü, 4722 sayılı Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 10. maddesinin ikinci fıkrasının birinci ve ikinci tümcelerinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Fulya KANTARCIOĞLU, Ali GÜZEL ile Zehra Ayla PERKTAŞ'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, 18.9.2008 gününde karar verildi.

Başkan

Başkanvekili

Üye

Haşim KILIÇ

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Sacit ADALI

Üye

Üye

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU

Cafer ŞAT

A. Necmi ÖZLER

Üye

Ali GÜZEL

Üye

Fettah OTO

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ

KARŞIOY GEREKÇESİ

4722 sayılı Yasa'nın 10. maddesinin ikinci fıkrasının itiraz konusu birinci ve ikinci tümceleri ile Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girmesinden önce açılmış olan boşanma veya iptal davaları yönünden eşler arasında tâbi oldukları mal rejiminin devam edeceği hükme bağlandığından, bu tür uyumsuzluklarda eşlere 4721 sayılı Yasa'da öngörülen yasal mal rejiminin uygulanması söz konusu olmayacaktır. Bu durumda özde bir farklılık göstermeyen 2006/37 nolu karardaki karşıoy gerekçesiyle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Başkanvekili

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU

Esas Sayısı : 2006/76
Karar Sayısı : 2008/142

Üye

Ali GÜZEL

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ